

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj VII.

V sredo 14. listopada (novembra) 1849.

List 46.

Zdihljeji.

(Sonet.)

Če čuti žalost mlada pasterica,
Ko vidi, de na rosnih tleh vsa vela,
Ki včeraj med sestrami je cvetela,
Leži po noči zlomljena cvetlica;

In če zalije ji okó solzica,
Ko ne zagleda kaplje, kjer mezela
Spod senčniga germovja, in šumela
Po belim pesku, hladna je vodica:

Kdo bode meni branil žalovati,
Ko vidim, de v košatih hrastov senci,
Ne vém zakaj — suši se lipa zala;

Ko slišim, de tihota je postala,
Kjer pesme so prepévali Slovenci,
De jih je bla vesela Slava mati?

—č.

Od obdelovavnega réda ali kmetijskega kolobarenja.

Kdor si hoče pri kmetovanju, to je, iz obdelovanja njiv, in iz živinske reje obilo prihodkov pridobiti, naj mu bo to, kar létno verstenje poljskih pridelkov po redu, eniga za drugim, vtiče, posebno mar.

Potrebo sadniga verstenja na polji že skušnje iz starih časov kažejo, ki so razodéle, de marsikteri sad se ne sme zaporedama na enako mesto sejati, sicer slabo rodi.

Kader ima kmetovavec obilno gnoja, in delovcov na ponudbo, mu ravno ni tréba velike skerbí za poredno nasledovanje sadú imeti; on si obrača obdelovanje takó, de zemlje preveč ne izpije, in ne spéša. Le malo kje pa je mogoče takó kmetovati, de bi bilo po vsi meri práv; zato je tedaj kmetovavcova skerb, se umno v svoj lastni dobiček obnaševati, in kar obdelovani réd vtiče, posebno tole prevdariti:

1. Lastnosti svoje zemlje.

Lastna skušnja kmetovavca uči, de se mora vsakim sadu taka zemlja dati, kakoršna mu služi; z dobrim gnojem se sicer tudi v slabi zemlji sadu pomaga, pa bi ne bilo práv, z dragimi pripomočki pridelkov prisiliti. Umni kmetovavec tedaj vselej tak sad seje ali sadi, kterimu se zemlja, zrak ali podnebje prileže, in kteriga pridelk nar lože in nar dražji prodá. Zato naj prevdarja:

2. Krajno zračje ali podnebje.

Zrak in podnebje godita vés poljski sad; po tem tudi sad ločimo in razverstujemo. Nekteriga sozori majhna gorkota, drugi je potrebuje več; nekterimu služi malo mokroté, drugimu več; takó postavimo: več

toplote mora imeti: vinska terta, turšica, hmelj, tobak, prosó, golica, konoplje, bela pesa (rona) brošč (krap) i. t. d. Manj gorkote potrebujejo: večí del žit, krompír, lan, repa, domača detelja, sočiva in trave. Mokrotin zrak služi pšenici, ovsu, ozimnimu ječmenu, tudi detelji, krompíru, grašici, lanu, in travam. Suhi zrak nekoliko prenese še: réž, turšica, jari ječmen, nemška detelja, grah, ajda. — Dalje mora kmetovavec pri tem še gledati:

3. Na sadne plemena.

1) Če ima kmetovavec dosti gnoja, naj obdeluje taki sad, ki veliko gnoja vžije, kakor: konoplje, lan, hmelj, brošč, glavnato zelje, in družiga korenjeviga sadú več, sosebno, če se s takimi pridelki lahko terguje.

2) Stara skušnja kaže, de nekatere kmetijske rastje zemljo okrepčajo in zboljšajo, druge pa jo zlo izpijó, in oslabijo, zato se razno rastje po sledečih stopnjah takole verstí:

a) Zbolišavne rastje so tiste, ktere več rodovitnosti zemlji povernejo, kakor živeža iz nje izvlečejo; take so razne nemške detelje, ki jih kmetovavci le sirove kladejo, za semenske pa ne zorijo.

b) Varovavne rastje so, ktere zemljo sicer ne zboljšujejo, pa jo tudi ne slabijo; take so vse, ki se za srovo klajo sproti kosijo, kakor kermljena ali zelena réž, seleni grah, oves, in druga žitna zmes, ki seleno ali nezrelo za srovo klajo kosijo.

c) Srednje slabivne rastje so: dozorjena stročjevina, grah, grašica, leča, ajda.

d) Slabivni sad je: pšenica, golica, ječmen, oves, bob, krompír, lan, repa, beli mak, bodelišček (Weberkarden).

e) Silo spijavni sad je: turšica, konoplje, tobak, brošč, kapusovo zelje, podorožnik (cikorje). Umni kmetovavec seje ali sadi za slabivnim sadam varovavniga, ali zlo zboljšavniga, in verstí tako poredama eniga za drugim.

(Dalje sledí.)

Pomoček zoper drisko te lét.

Teleta večkrat kmalo po porodu ali ko so nekatere tedne stare, driska (laksiranje) prime, ki je véasih takó huda, de po nji poginejo, če se še o pravim času ne zakoljejo.

Nekteri kmetovavci mislijo, de je prvo kravje mleko teletam škodljivo, torej teleta ne pustijo k materi, ampak prvo mléko izmolzejo in proč veržejo. To je pa grozno napéno! Človek, ki takó dela, hoče modrejši biti ko nebeški stvarnik, ki ni brez dobriga naména ravno prvo mléko takošno vstvaril, kakoršniga novo

niki so bili v prisego vzeti, de bojo vse svoje dela od začetka noter do konca zvesto in vestno opravljali.

Vsi pri ti reči vdeleženi se zamorejo tedej zanesti, de bo deželna komisija, sestavljena iz zvedenih in poštenih mož, svoje opravila takó ravnala, kakor dani ukaz in pravica velevala. Ukaz pa, ali natanjčne postave, kakó se ima pri izpeljavi gruntniga oprostena ravnati, bo kmalo v domačim jeziku od ministertva na znanje dan.

Od obdelovavniga réda ali kmetijskiga kolobarenja.

(Dalje.)

3) Njive se morajo zapored takó obdelovati, de za žitam, kér se za njim v njivah rado veliko plevéla zaredí, vselej tak sad pride, ki zemljo sopet izčisti in zrahljá; tak je krompír, kapusovo zelje, pésa in drugi kroglasti ali bunkasti sad (kuha).

4) Na njive, ki so dalje od doma, sej žita, tudi kaj travniga sémena za suho klajo, ali pa za pašo; na bližnje sadi krompír, kapus.

Že je bilo v „Novicah“ večkrat dopovedano, de tudi zelenjava gnojí, in ktere njive de se morajo z njo gnojiti, in kakó de se zelenjava podorava. Imaš tedaj daljne njive, takó ti bolj verže jih s zelenjavo gnojiti, kakor pa živinski gnoj delječ na nje voziti. Takó Nemci gnojijo. Oni so spoznali, de dober gnoj iz hlevov na daljne njive voziti, jim veliko dela prizadene, pa manj dobička da. Nemci nasledovajo zaporedno obdelovanje daljnih njiv takó: Za žitam sejejo deteljsko in drugo travno séme; prvo séc posušijo in jo spravijo za klajo, drugo in tretjo pa podorjejo, in z zelenjem takó njive zopet zagnojijo, in jih za žitno setev pripravijo. Na daljne njive sejejo nekteri za žitam ali bob, ali ajdo, grah, grašico; potlej pokosijo le to rastje, predin cvésti začne, in ga namest živinskiga gnoja za prihodnjo žitno setev podorjó. Po takim redu gré obdelovanje njih daljnih njiv v letinah eno za drugim. In Nemci so umni kmetovavci.

5) Kadar kmetovavec práv razpozna, kakšno redno nasledovanje sadú eniga za drugim, ali kateri ték obdelovanja po letinah bi bilo za njegovo kmetijo nar boljši, mora še pred skusiti, če se vdelani sad sam za seboj, ali za drugim rad pogodí, to je, on mora vediti, če je práv, de ta ali uni sad več lét na ravno tisto njivo seje ali sadi. Nekteri sad ima to lastnost, de se sam za seboj še eno, ali več lét dobro pogodí, drugi se pa ne. Krompír, konoplje, turšica kapusovo zelje, rêš, oves in razne trave več lét na ravno tisti njivi dobro obrodijo. Nekteri sad pa je take lastnosti, de le verže, ako še le po 6 ali 9 létih v tisto njivo vdela, taka je: detelja rudečiga cvetja, lan, nemška detelja in grah.

Najde se pa tudi taka zemlja, v kateri se detelja v tretjim ali v čertim létu za drugim sadam zopet dobro pogodí. Kopalni sad je koristna predrast sledeči jarini; sledeči ozimini pa ni priden; zatorej sejejo v krajih, kjer se da, oves in jari ječmen na krompirjše. Dobro se pogodijo: ozimna pšenica, krompír, oves, lan na ledini, na travjišu in deteljišu.

6) Na velikih kmetijah verže veči delle to pride lovati, kar manj delavcov potrebuje, kakor žita, in krompír, posebno če gospodar skerbí, de se vse le to več del s živino ali pa z novimi dobrimi naredbami, ali mašinami, kakor pa s zgol rokami perdeljuje.

Na malih kmetijah pa že verže tudi tak sad vdelati, kateri veliko delavnih rok potrebuje, zato, kér domača družina brez najemnikov delo opravi.

7) Če je kmetija razkosana, se ne da pravi red obdelovanja postaviti; tu naj vsak kmetuje po svojim nar boljim razpoznanji in poskušnji.

8) Lepa priložnost kmetije zboljšati je poleg velikih mest, kjer se za mléko, za senó, za slamo in za marsiktere druge pridelke veliko vzame.

9) Naj kmetovavec še prevdari, de gré pri kmetiji veliko na škoda, ki se je nobeden vbrani ne more. Nar veči škodo pa storita ogenj in toča. Če vam toča takó pobije, de ste primorani setev preorati, posejte na vdarjeno mesto, mesca velkiga travna in kerstnika takiga sadú, ki naglo zraste, kakor: maliga ječmena, repniga in travniga sémena. Pozno sejana turšica tudi še dobro slamo za srovo in suho klajo donese. De bi pa zanaprej tako škodo povernjeno dobivali, naj asekurirajo vsi svoje osejano polje. Asekuriranci nimajo strahú, kader se črni oblaki vzdigujejo. Če ravno toča ne vdari, in njim pohištvo ne pogorí, vender z majhnim darilam svojim bližnjim pomagajo, ktere bi škoda zadela, kér hudo vréme malokdaj, brez kaj škode storiti, čez kraje vléče. Ako jih pa škoda zadene, imajo upanje tisto povernjeno dobiti, in se takó pred silo obvarovati.

(Dalje sledí.)

Raskosenje ali razdrobljenje zemljiš.

Zoper razdrobljenje zemljiš piše nek Francoz tole: „Tisti, kateri hočejo z razdrobljenjem naše kmetije pokončati, naj dobro pomislijo, kaj delajo. Razdrobljenje kmetij na majhne kose je gotovo pokončanje. Kakor je mesó goveje živine in drobnice človeku v živež, in njih gnoj rast povzdiguje, ravno takó se iz tega tudi očitno vidi, de kmetijski pridelki večidel od reje živine izhajajo. Nar boljši in gotoviši dobiček kmetijstva je, če se veliki pašniki napravijo, senožeti in travniki pridno obdeljujejo in veliko živine redí, — z eno besedo, ako se gnojá na kupe napravi, od kteriga bogatija kmetijstva izvira. Iz tega samiga se že vidi, zakaj so tedej majhne kmetijstva večidel slabe. Majhne kmetijstva si nemorejo obilo živine rediti, in kjer ni živine, ondi ni gnojá, kjer ni gnojá, ondi so tudi slabe polja in travniki, torej se tudi po malim nažanje in nakosí. Živina je tedej, ktera zamore zopet opešane njive in senožeti zboljšati, ako jih je ravno žitna setev, drevó in matika preveč zničila in nerodovitne storila. Na majhnih kmetijah ne bo nihče tudi z obilnim denarjem veliko opravil. Majhna kmetija ne pripustí velicij poslopij v sredi svojiga posestva, in požene kmetovavce le v vasi, kjer se ne morejo takó gibati, kakor za razširjenje kmetijstva gré. Pri majhnih kmetijah se dostikrat vidi, kakó so podedvani kosi njiv ali travnikov sémtertjé opešali in neusmiljeno razdrobljeni. Majhne kmetije ne pripusté kmetu, de bi svoje dela po legi poljá, in po lastnosti zemlje tudi mnogoverstno opravljaj. Potem takim je gotovo tudi že pred durmi revšina. To se pa na Francozkim nar bolj pogostama vidi. In ta reč je takó delječ prišla, de je veči del zemljiš, ktere so še nepopolnoma razdrobljene, v roke vohernikam prišlo. Tode kar voherniki danes skupej spravijo, to se razdrobí že jutri, in med tem vednim drobljenjem kmetijstva je kmetijstvo od dné do dné slabši; veliko menj se pridelá, kakor ljudjé za svoj živež potrebujejo, in takó je en del ljudstva v stiski, drugi se živí namesti z mesam le s žitam ali še celó s krompírijem in takó je vsaki dan bližej nesreče gladú in lakote“.

Nezrelo grojzdje v prid obrniti.

Kjer je nezreliga grojzdja na kupe, se lahko za vrisk (jesih) porabi. Kdor pa ima le kaj malo tertic, ta naj obére vinske jagode od grojzda in naj ga med kislim zeljem skuha. Kožice jagod prejdejo med kuhanjem, in zelje dobí po vinskih jagodah neizrečeno dober okus.

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VII.

V sredo 28. listopada (novembra) 1849.

List 48.

Kakó mizarскому lesu različne barve dati.

Furniram različne barve dati, ki jih les sam po sebi nima, se mora na 2 poglavitni reči gledati: 1) na barvo (farbo) lesa po njegovi natori, in 2) na to, ali ima les z gosto ali bolj redko farbo namazan biti. Je les že po svojim plemenu bolj tamne barve, kakor je orehov, češnjev, hrusev les i. t. d. je le enokratno barvanje (prevlečenje z barvo) zadosti, ki obstoji iz vode in kromokisliga kalija (chromsaurem Kali). Pri takim lesu se zagoltnic (Gärbestoff) in barbic (Färbestoff), ki sta v lesu, zedinita v različne barve, ki so navadno palizandru in mahagonu enake.

Je pa les svitle barve, kakor javorov, jesenov i. t. d. se mora dvakrat z barvo namazati. To se zamore na dvojno vižo zgoditi.

Ena barva se napravi, če se 1 del tiste barve, ki se terra katechú imenuje in polovica sode (Soda) v vodi kuha, dokler ni vsa zmés čisto raztopljen. Ako hočeš to barvo bolj tamno ali bolj svitlo imeti, jo napravi bolj gosto ali bolj redko.

V ti barvi naj se furnire 8 dni namakvajo, pa takó, da je namaka vedno tópla. Po tem namakanji dèni furnire v vodo, v kateri je kromokisli kali raztopljen, in veselilo te bo viditi, kakó po tem les posebno lično rudečo-rujavo barvo dobí. Če pa hočeš javorove, jesenove furnire hitreje barvati, jih namakaj 8 dni samó v vodi, v kateri je kromokisli kali raztopljen, brez da bi se namaka gréla, in napravil si boš po tem takim furnire, ki so orehovému lesu popolnoma enake; če si pa namako nekoliko z vodo prerédil, bo barva bolj zelenkasta, svitlo ali tamno rumena postala.

Hočeš te barve v rudečkaste ali rudečo-rujavkaste premeniti, napravi si namako, ki obstoji iz 1 dela terra katechú in 4 delov šelaka v vinskem cvetu (spiritusu) raztopljenih. Tudi se zamorejo furnire, ki si jih z oljem ali vodo pobrisal, z japonsko zemljo v vinskem cvetu ali v vodi razstojeno — namazati (z gobo), po razločku, ako želiš bolj svitlo ali bolj tamno barvo imeti; les se po tem z ceglénó štupo in klobučino pobriše in zdej se líka (politura) namaže.

De se pa luknjice in votljine v lesu poravnajo, se zamažejo s tako rečjó, koja se po kemijsko terdna zedini z omako, ki je v lesu.

Hrastov les, postavimo, je posebno lep les, se pa ne da lično likati (politirati), ako se ne zamažejo njegove luknjice. Ta zamaza obstoji iz 1 dela terre katechú v vodi raztopljene, in iz 2 delov arabškiga gumija (gummi arabicum), tudi v vodi raztopljeniga.

Ko si obé ti reči v vodi raztopil, ju zmešaj, — in postal bo iz nju gost vlečic; ta se zamaže v luknjice, in ko se je posušil, se odsterže verhnja lega,

po tem se z oljem pobriše, in zadnjič se z líko (polituro) prevleče. (Po Bavarskim obert. listu).

Od obdelovarniga réda ali kmetijskiga kolobarenja.

(Dalje.)

De naši kmetovavci zvedó, kakó se po nemških krajih poljski pridelki verstijo, in en sad za drugim sledí, jim hočemo v naslednjim to reč enmalo razložiti.

Nemci razdeljujejo obdelovanje celih zemljiš, v štiri poglavitne rodne polja ali kose, to je, oni si odločijo po lastnosti kraja in po lastnosti zemljiš:

pervo, ali za zgolj žitno setev,
drugo, ali za spremenljivo vdelovanje,
tretje, ali za laze, ograde in pašnje,
četerto, ali za prosto ali odperto obdelovanja.

Te štiri poglavitne dele poljskiga kmetovanja razjasnimo takole:

1) Za žitno setev je odločen tisti kos, ki se večí del s žitam obseva, ta je nar večí eniga zemljištva. To žitno polje si razdeljujejo po nekterih krajih v večlétni, po družih pa le v trilétni rod, to je: za žitni rod odločeno polje bo zapet v trilétni krog razdeljeno, in bo obsejano:

pervo léto z oziminim žitam na gnoj,
drugo léto z jarino, z deteljo ali z drugim travnim sémenam vmes,
tretje léto je košnja detelje ali trave; za travo pride spet ozimina na gnoj, in takó vsake tri léta okrog eno za drugim.

To obdelovanje trilétniga kroga polju veliko močí izpije in ni za kmetovavca, kateri zraven kmetijstva še senožeti nima, kér samo od dvéh žetev ne pridela zadosti slame, da bi mogel njive dobro gnojiti.

V drugih krajih okrožijo obdelovanje in obsejanje njiv v štírolétni — peterolétni — šesterolétni — sedmero — osmero — in clo deveterolétni krog.

Štirilétniga kroga obdelovanje je tako;

Na ledino (celino), na travíše ali deteljiše: pervo léto: je pšenica na gnoj, drugo léto: je jarino (pšenica ali ječmen), tretje léto: oves z deteljo ali z drugim travnim sémenam vmes, četerto léto: je detelja, (košnja).

Pa tudi tako:

Pervo léto ozimina, drugo léto jarino, tretje léto ječmen ali oves, četerto léto kopalni sad na gnoj; za kopalnim sadam pride spet od konca žitna setev, pa le jarine ne ozimine. Opomnimo, da je že večkrat bilo v Novícah rečeno in pokazano, da se za kopalnim sadam ozimina ne pogodí, da ozimina le na ledini, na travíšu in na deteljišu sejana dobro donese.

Šesterolétni krog je tak:

Pervo léto pognojena preorana praha (ledina), drugo léto pšenica ali réž, tretje léto ječmen z deteljo, četrto léto detelja (seč), péto léto pšenica, tudi ječmen, šesto léto oves z deteljo.

Enako temu je obdelovanje večlétniga teka s tem razložkam, de se pri žitnih njivah setev ozimine in jarine po dvakrat do trikrat v krogu zverstita. V krajih, kjer je voljeno, pa ne presuho zračje, sejejo tudi pod sternišče tistiga léta, to je, kakor hitro je pšenica, réž in ječmen požét, še pozneje repo, korenje, grah, grašico, turšico, ajdo in to njim dobro verže. Tudi spomladi še sejejo nekteri med žito mnogiga sadú, kakor; repo pod ajdo, korenje pod mak, lan pod réž; po družih krajih sejejo deteljo in korenje med lan.

(Dalje sledí.)

Velki zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

Presednik kmetijske družbe, gosp. F. Terpine je začel pomenjke današnjiga shoda z ogovorom, v katerim je pervikrat kot novo izvoljeni in od cesarja potereni predsednik kmetijske družbe zbor prijazno pozdravil, in ga posebno važnih reči opomnil, ki se imajo danes skleniti. Poslednjič je imenoval namestnike, ki so jih kot poročnike druge kmetijske družbe našiga cesarstva izvolile, de naj bojo v njih iménu pri tem zboru pričijoči in jim oznanijo, kar se je danes govorilo in sklenilo.

Tajnik kmetijske družbe, Dr. Bleiweis je po tem zboru oznanil nar imenitniši opravila družbiniga odbora, ki jih je od poslednjiga zbora noter do današnjiga dneva doveršil.

Po tem se je vzdignil gosp. Samasa, odbornik kmetijske družbe, in je govoril od podružnic (Filialen) kmetijske družbe. Razložil je in povedal, de se bojo dolgo dolgo zaželjene podružnice zde vstanovile in de ima po sklepu poslednjiga velkiga zbora in po novi politiški osnovi Krajske dežele 21 podružnic biti, namreč: 1) Okolice Ljubljanske in Verhniška, 2) Smeledniško — Kamniška, 3) Podpeč — Zaloška, 4) Krajnsko — Ložka, 5) Teržiška, 6) Bela Peč, 7) Radoljsko — Blejska, 8) Višnjogorsko — Zatičinska, 9) Trebinsko — Žuženperska, 10) Mirniško — Mokronožka, 11) Zavštanska, 12) Novomeška, 13) Kerško — Kostanjevska, 14) Ribniška, 15) Kočevska, 16) Metliška, 17) Planinska, 18) Postojnska, 19) Ložka, 20) Vipavska, 21) Idrijska. Na dalje je gosp. Samasa v iménu odbora vošilo razodel, de naj tisti gospodje, ki so dosihmal v prid družbe njeni kantonski dopisniki na deželi bili, še to opravilo blagovoljno prevzamejo, de prihodnji mesec pokličejo skupej ude svojiga dosedanjiga okroga, de se pri tem shodu za vsako podružnico izvolijo podružbini predsednik in 4 odborniki, in de bojo takó ob novim létu 1850 vse podružnice vstanovljene. — Zbor je poterdil od konca do kraja ta gosp. Samasatov predlog, in sleherni zbranih gosp. udov je sabo vzel 1 iztis osnove novih podružnic, kateri osnovi je pridjan naslednji vvod:

„Kmetijska družba kakoršne koli kronovine je le takrat v stanu posebno koristna biti, ako se razširi po celi deželi, in če udje posamesnih njenih razdelkov (podružnic) v prijazni zložnosti s središjem družbe se goreče poganjajo za vse, kar služi v povzdigo domačiga kmetijstva, in si prizadevajo vse odverniti, kar je ti povzdigi na poti, — le takó se da poglobitni družbini namen „zmirej veči popolnamost kmetijstva v vsih njenih razdelkih“ doseči.“

„Ta namen se da pa le z vstanovljenjem podružnic po več krajih dežele in z njih živo delavnostjo

doseči, de se takó udam vsake podružnice priložnost nakloni, vsako léto večkrat v kakšnim bližnjim kraju skupej priti, kjer si zamorejo svoje skušnje razodevati, potrebne izvedenja dobivati, svoje vošila v prid kmetijstva naznanovati, dobre nasvete središju pošiljati, de jih ta višjim vradam in ministerstvu predloži ali pa tudi po potrebi takrat, kadar podružbiniga zbora ni, se v enacih zadevah po pismih ali z besedo na odborstvo podružnice obrniti.“

„Prečastito ministerstvo kmetijstva je v svojim pismu 22. listopada 1848, pod št. 217²/₁₁₅, tudi našo kmetijsko družbo k obširniši delavnosti naserčilo, in je meje, med kterimi se je móгла kmetijska družba dosihmal le tésno gibati, takó razprostorilo, de to dovoljenje prečastitiga ministerstva družba rada z veliko hvalenostjo spozná.“

„Tú sem segajoče pismo visociga ministerstva se takóle glasi: „Delavnost kmetijske družbe se poprej ni mogla na vse strani veljavno storiti, zato ker se ni smela v politiške reči vtikovati, ktere vunder njih opravila tolikrat dotikati morajo; tudi državna oblast poprej njeniga mnenja ni kaj porajtala in ni rada vidila, če je družba, brez de bi bila za to prašana bila, iz vózke meje čisto obertnijskiga ravnanja stopila in v reči segala, ki v opravilstvo državne oblasti spadajo.“

„Sedanja vlada razume svojo oblast vse drugači; ona si je svesta, de bo v pripomoči vdeleženih nar krepkejši podporo za povišanje državniga blagostanja našla.“

„Ministerstvo kmetijstva bo po kmetijskih družbah nasvete in naklépe zastran postav, ktere pravi prid kmetijstva pospešujejo, radovoljno zaslišalo, in za dobro sposnato tudi v djanji izpeljalo. Sploh želí prav zložno so-delanje s kmetijskimi družbami.“

„Ker tedej visoko ministerstvo kmetijstva kmetijskim družbam takó prijazno rokó podá, jim je lepa pot odperta k obširniši delavnosti, in le na prizadevanji in trudu vsaciga posamesniga uda je zde ležeče, de kmetijska družba veliko koristniga opravi.“

De je pa prečast. ministerstvu kmetijstva s tem novim svobodnejšim stanam kmetijskih družb tudi čista resnica, spričajo mnogoteri koristni ukazi, ki jih je ministerstvo kmetijstva na svét naše kmetijske družbe v prid kmetijstva dalo.“

„V velikim zboru kmetijske družbe 24. prosenca t. l. so bile postavle podružnic (poglej družbini letopis „Annalen“ tega leta) sklenjene, in tudi podružnice so bile imenovane; tode rečeno je bilo, de zastran gotove vstanovitve podružnic naj se še počaka vstanovljenje novih politiških kantonov na Krajskim.“

„Ti so zde dogotovljeni, in gledé na te nove kantone in na sklep velikiga zbora 24. prosenca, je so-stavljena naslednja osnova podružnic.“ —

Upati je, de se bojo zavoljo imenitnosti prihodnjih podružnic večidel vsi gosp. udje ene podružnice zbrali in po svoji nar boljši previdnosti predstojnika in odbornike volili. Nadjamo se pa tudi, de bojo izvoljeni to častno opravilo v prid svojih kmetijskih sosedov radi prevzeli.

(Dalje sledí.)

Vesel naj bo, kdor brati zna.

(Mladim, pa tudi starejim ljudém po kmetih v prevdark).

(Konec.)

Branje je vsakimu potrebno, kér zdaj so že taki časi prišli, de tist, kteri brati ne zna, je skorej le napol človek. Nova vlada, ki so jo nam presvitli Cesar dali, ni oprostila le zemljiš njih podložnosti, temuč je tudi vsaciga človeka povzdignila na tako stopnjo svobode, de sme v svoji srenji, kakor tudi v deželnih in državnih zborih, če je va-nje izvoljen, odkritoserčno

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

Odgovorni, vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj VII.

V sredo 5. grudna (decembra) 1849.

List 49.

Od obdelovarniga réda ali kmetijskega kolobarenja.

(Dalje in konec.)

2) Za spremenljivo obdelovanje odločeni kos je tisti, ki se ne obseje dve léti zaporedoma s žitom, ampak z mnogimi družimi sadeži, — in takó se verstijo rastljíne po létinah spremenljivo ena za drugo. Za rastljíno, po kateri bi njiva plevelnata in oporna postala, naj nastopi sad, ki zemljo čisti in rahljá. Če boš tedaj obdelovanje takó zverstil, de bojo mnoge rastljíne v tako zemljo djane, de se pod njimi ne bo plevél zaredil in de ne bojo zemlji vse moči izpile, boš dobro kmetoval, ako ravno bi senožet zraven njiv ne imel. Takó svoje zemljiša práv in umno obdelovaje, si boš že toliko klaje pridela, de boš njive poredama dobro gnojiti zamogel. Na dobro gnojenih njivah ti bo detelja rada rastla, kér pride po razloženim spremenljivim obdelovanji vselej za kopalnim sadam v zemljo. Če pa imaš zraven dobro gnojenih njiv še kaj senožet, se ti bo pa še bolj védlo; sosebno te bojo senožeti podpérale, kadar ti detelje manjka.

Pri tém takó zverstenim redu ni treba njiv v praho pušati, to je, de bi se kaj lét neobsejane spočile, kér jim izpito moč z obilnim gnojem vsako léto lahko namestiš.

Po tém spremenljivim redu pa zamore le tisti gospodariti, čigar zemljištvo ni ne pod desetino, in ne pod ptuje pravice, postavim: kakor pod pravico pašnje; in de se vsi kosi eniga zemljištva skupej deržé.

Spremenljivo obdelovanje potrebuje sicer veliko dela in prizadene dosti potroškov, todelepo verže, če se vse umno po redu obdeluje. To spremenljivo obdelovanje pa ni za ojstre in merzle kraje.

Nemcisi zverstijo spremenljivo obdelovanje tudi po létnim krogotéku; nekteri na štiri, na pét, na šest lét, drugi pa na sedem in celó na osem lét.

Štirilétni red je tale: prvo léto: krompír ali repo na gnoj, drugo léto: ječmen z deteljo, tretje léto: detelja, četerto léto: pšenica.

Šestlétni red je tale: prvo léto: kopalni sad na gnoj, drugo léto: jarino z deteljo, tretje léto: detelja, četerto léto: ozimina, péto léto: sočivje, šesto léto: réž.

Osemlétni red je pa tale: prvo léto: kopalni sad na gnoj, drugo léto: ječmen z deteljo, tretje léto: detelja, četerto léto: ozimina, péto léto: grah ali pa grahorka, šesto léto: repa, sedmo léto: pšenica, osmo léto: oves.

3) Za pašnje in ograde ali laze odločeno kmetijstvo je veči del v gorah, kjer bolj verže živino rediti, kakor žito pridelovati. Tako kmetovanje veljá v krajih, kjer detelja ne raste; bolj verže zemljiša za pa-

šo, ograde in laze obrniti pri takih kmetijah, kjer ali delavcov manjka, ali de jih je treba drago plačevati; kjer so slabe zemljiša; tudi v krajih, ki so sploh bolj revni. Delo takiga kmetovanja teče deset do štirinajst lét okrog; rali bodo pét, šest lét eno za drugo z ovsam, z ječmenam, ali s kopalnim sadam obdelovane, po tém počivajo 4 ali 5 lét v prahi; prvo léto za žitnim rodam se na tem boljšim svetu nekaj trave ukosí, po tém pa so rali 4 ali 5 lét za pašo; v téh 4 létih dobijo rali zopet rodovitnosti za prihodni sad. Slabši ko je taka zemlja, dalje jo za pašnjo rabijo; kjer pa trava rasti noče, posejejo travniga seména med ovsam in ječmenam.

4. Za prosto ali odperto obdelovanje ni nobeniga postavljeniga reda ali teka, po katerim bi rastljíne nasledovale. Ta del zemljiša obdelujejo eni, kakor kos žitne setve, drugi kakor kos spremenljiviga obdelovanja. Prosto obdelovanje je za majhne zemljištva pripravno. L—c.

Velki zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

Kakor iz noviga bo oživéla kmetijska družba, kader bojo podružnice vstanovljene, de bojo svoje opravila začéle, svoje shode iméle in se zbrani udje posvetovali za eno in drugo reč, kmetijstvu koristno in potrebno. Družba ima od ministerstva pravico, mu nasvetovati, kar za povzdigo kmetijstva dobriga spozná, — to pravico imajo tedaj tudi podružnice, ki so udje eniga trupla; one se obernejo na središe v Ljubljano, to pa naprej po poti, ki jo družbine postave velevalo. Iz vsiga se vidi dobrota in imenitnost podružnic po deželi, in pričakovati je, de se bojo udje vsake podružnice práv pridno za podporo in napredovanje kmetijstva v svoji okolici poganjali. Le z edinjenim prizadevanjem se da kaj doseči.

Po podružnicah so prišle nove postave kmetijske družbe v posvetovanje.

Z vstanovljenjem podružnic in z nastopam noviga vstavniga časa se je pokazalo, de stare družbine postave se imajo z novimi nadomestiti, ki so sedanjimu času primerne. Dr. Bleiweis je bral o odboru sestavljeno osnovo novih postav, in od odstavka do odstavka jih je zbor pretrésoval in poslednjič z malo premembami vse poterdil. Nar bolj živi pomenjki so bili zastran „Novíc“ in zastran létnega denarniga doneska, ki naj ga vsak ud družbi odrajuje. Nek gosp. ud je ojstro terjál, de naj „Novíce“ bojo samo kmetijske in rokodelske in naj se nikar ne vtikujejo v druge reči. Vrednik „Novíc“ je odgovarjal na te vse vgovore in skazal prvič: de „Novíce“ se niso nikdar